

Översyn av samverkansformer för Smart miljöinformation

**Redovisning inför Miljöinformationsrådets möte
den 19 maj 2020**

2020-05-12

Innehåll

SAMMANFATTNING	3
1. OM ÖVERSYNEN	4
1.1. Bakgrund, syfte och mål	4
1.2. Dagens samverkansformer	4
1.3. Genomförande	5
1.4. Tidplan	6
2. SPÅR 1 – BEREDNING INOM BEFINTLIGA SAMVERKANSFORUM	6
2.1. Enkät till forumdeltagare	7
2.2. Diskussion och förankring i forumen	8
3. SPÅR 2 – ÖPPNA WEBBINARIER	9
3.1. Webbinarium 1 – introduktion om samverkan	9
3.2. Webbinarium 2 – om behov av samverkan	9
3.3. Webbinarium 3 – om förslag på ändrade samverkansformer	9
4. SPÅR 3 – INTERVJUER MED AKTÖRER INOM OFFENTLIG SEKTOR	10
5. SPÅR 4 – MÖJLIGHET TILL LÖPANDE INSPEL	11
5.1. Inspel från Havs- och vattenmyndigheten	11
5.2. Inspel från länsstyrelserna	12
5.3. Inspel från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)	12
6. FÖRSLAG PÅ ÄNDRADE SAMVERKANSFORMER	12
7. FÖRSLAG PÅ FORTSATT ARBETE	15
7.1. Hur se på styrning i samverkan?	16
7.2. Hur utforma samverkan kring en miljöinformationsdomän?	16
7.3. Hur säkra egen anpassning utifrån gjorda överenskommelser?	17

Sammanfattning

Inom regeringsuppdrag till Naturvårdsverket 2016-2018 om Digitalt först - Smartare miljöinformation etablerades en myndighetsgemensam samverkansorganisation som lever vidare efter det att regeringsuppdraget slutförts. Idag deltar 14 myndigheter och organisationer i samverkan. Utifrån förändrade behov hos de deltagande aktörerna och pågående förändringar på EU-nivå och inom offentlig sektor generellt kom Miljöinformationsrådet den 29 oktober 2019 överens om att låta göra en översyn av samverkansformerna. I detta dokument redovisas resultatet av översynen, som underlag för att rådet vid sitt möte 19 maj 2020 ska komma överens om eventuella justeringar av samverkansformerna.

Arbetet har bedrivits i fyra parallella spår:

1. Beredning inom befintliga samverkansforum
2. Öppna webinarier
3. Intervjuer med utvalda aktörer inom offentlig sektor
4. Möjlighet till löpande inspel.

En ambition har varit att arbetet, förutom att identifiera eventuella behov av att förändra samverkansformerna för Smart miljöinformation, ska bidra till gemensamt lärande och ökad samsyn kring vad samverkan om miljöinformation innebär och kan bidra med i ett sammanhang.

Utifrån det som kommit fram i översynen föreslås följande huvudsakliga förändringar av nuvarande samverkansformer:

- Dagens tre samverkansprogram avslutas.
- Dagens Expertforum avslutas i nuvarande form, ny form utvecklas.
- En koordineringsgrupp skapas där alla samverkande organisationer utser deltagare.
- En ny utvecklingsplan för Smart miljöinformation tas fram.

Beredningsgruppen föreslås få i uppdrag av Miljöinformationsrådet att utveckla vidare samverkansformerna i den föreslagna riktningen, inför en överenskommelse vid nästa rådsmöte.

1. Om översynen

1.1. Bakgrund, syfte och mål

Naturvårdsverket har haft regeringens uppdrag att som utvecklingsmyndighet 2016-2018 bidra till Smartare miljöinformation¹. För att kunna digitalisera miljöprocesser och miljöinformation krävs ett förändringsarbete kring nya arbetssätt och digitala lösningar i samverkan med många olika aktörer. Inom ramen för regeringsuppdraget etablerades därför en myndighetsgemensam samverkansorganisation, som levt vidare i myndigheternas ordinarie verksamhet efter det att regeringsuppdraget slutförts². Så här skrev Naturvårdsverket i slutrapporteringen av regeringsuppdraget:

Miljöinformationsrådet har kommit överens om att fortsätta samverka efter 31 december 2018 då Naturvårdsverkets särskilda regeringsuppdrag upphörde. Arbetsbeskrivningar för stående samverkansforum har överenskommits där olika parter går in och ut i samverkan efter behov och intresse. Arbetsformen kan komma att förändras utifrån vad samverkansparterna bedömer vara ändamålsenligt. En särskild grupp bereder nya överenskommelser i miljöinformationsrådet.

Arbetsformerna behöver löpande ses över och utvecklas utifrån förändrade behov hos de deltagande aktörerna, pågående förändringar på EU-nivå och inom offentlig sektor generellt. Vid Miljöinformationsrådets möte 29 oktober kom rådet överens om att göra en översyn av samverkansformerna inför nästa rådsmöte som äger rum 19 maj.

Överenskommelse:

Beredningsgruppen får i uppdrag att utifrån gemensamma behov av förändring samt övrigt nationellt arbete se över samverkansformerna inför rådets nästa möte. Övriga organisationer bjuds in att delta.

Syftet med översynen är att formerna för samverkan kring Smart miljöinformation ska vara ändamålsenliga för de samverkande organisationerna och bidra till att de överenskomna förändringsmålen³ nås. *Målet* är att Miljöinformationsrådet utifrån gemensamt identifierade förändringsbehov ska komma överens om eventuella justeringar av samverkansformerna på rådets möte den 19 maj.

1.2. Dagens samverkansformer

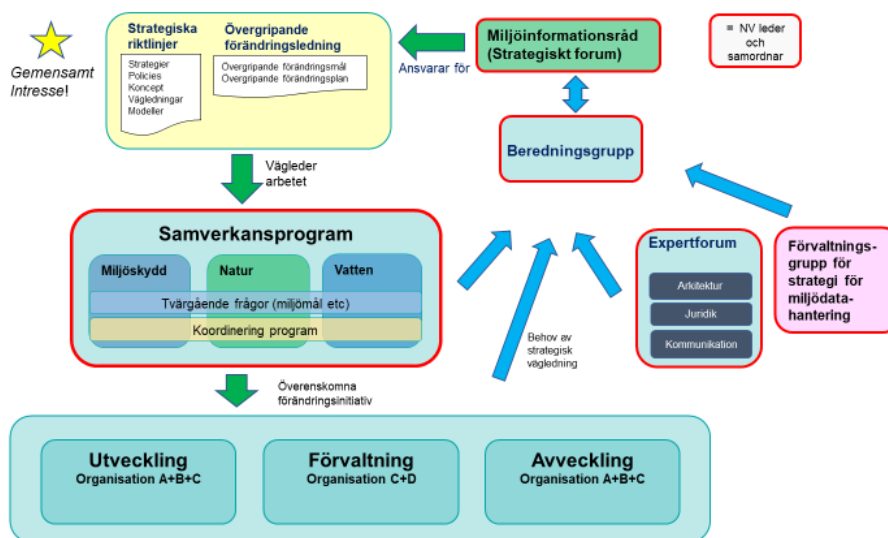
Den samverkansstruktur som etablerades inom tidigare regeringsuppdrag består idag av samverkansforum på strategisk och taktisk nivå, medan genomförandet av det som överenskoms beslutas och sker inom respektive organisation.

¹ Slutrapport från regeringsuppdraget: <http://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/digitalt-forst/beslutad-skrivelse-regeringsuppdrag-digitaltforst.pdf>

² Mer om den fortsatta samverkan: <https://www.naturvardsverket.se/smartmiljoinformation>

³ <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Digitalisering-inom-miljoomradet--Smartare-miljoinformation/Forandringstal-och-forandringprinciper/>

Följande bild beskriver de olika samverkansforum som finns idag:

I det strategiska Miljöinformationsrådet deltar för närvarande 14 myndigheter och organisationer: Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Lantmäteriet, Länsstyrelserna, Naturhistoriska riksmuseet, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Statistiska centralbyrån, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges lantbruksuniversitet, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut och Trafikverket.

Både Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har idag roller att leda de olika samverkansforumen.

1.3. Genomförande

Beredningsgruppen kom den 17 januari överens om en grov plan för översynen som innebar att arbetet skulle bedrivas i fyra parallella spår som beskrivs närmare i de följande kapitlen:

1. Beredning inom *befintliga samverkansforum* utifrån ett gemensamt upplägg.
2. *Öppna webinarier*, där alla som vill får möjlighet att delta och göra skriftliga inspel.
3. *Intervjuer med utvalda aktörer* inom offentlig sektor, t ex DIGG och eSam. Fokus är att identifiera vad samverkan kring Smart miljöinformation kan bidra med i ett sammanhang.
4. Möjlighet till *löpande inspel* (t ex organisationsvis) via digitalforst@naturvardsverket.se.

Beredningsgruppens medskick var att störst tyngd skulle ges åt de resultat som kom fram via Spår 1. Planen har därefter utvecklats vidare⁴ och genomförandet av översynen har tagits upp löpande vid Beredningsgruppens möten

⁴ "Plan för översyn av samverkansformer Smart miljöinformation v. 1.0" (se samverkansytan)

(sammanlagt fyra tillfällen). Arbetet i de fyra spåren har pågått parallellt och hämtat resultat och erfarenheter från varandra längs vägen. Förslagen till ändrade samverkansformer har itererats fram, där Beredningsgruppen och ledarna för de olika forumen haft en framträdande roll. Förankring och avstämning har skett löpande via ordinarie möten i befintliga samverkansforum.

Information om översynen i dess olika skeden har spridits främst via deltagarna i de olika samverkansforumen och informationsmejl. Planer, inspel och resultat från översynen har löpande tillgängliggjorts på den gemensamma samverkansytan för Smart miljöinformation⁵.

En ambition har varit att arbetet, förutom att identifiera eventuella behov av att förändra samverkansformerna kring Smart miljöinformation, ska bidra till gemensamt lärande och ökad samsyn kring vad samverkan om miljöinformation innebär och kan bidra med i ett sammanhang.

Denna Pm har tagits fram som underlag till Miljöinformationsrådet och är skriven av Åsa Söderberg på Naturvårdsverket som hållit samman arbetet med översynen.

1.4. Tidplan

Översynen har genomförts enligt följande grova tidplan:

december	Naturvårdsverket tar fram förslag till grov plan
17 januari	Miljöinformationsrådets beredningsgrupp tar ställning till hur uppdraget ska genomföras, utifrån förslag till grov plan
febr-april	Insamling och analys av förändringsbehov enligt fyra parallella spår
mars-maj	Rådets beredningsgrupp har tre möten där förslag till rådet inkl. resultaten från översynen bereds
31 mars	Deadline för inspel Spår 4
12 maj	Resultat från översynen och eventuella förslag till förändringar skickas till rådet
19 maj	Rådet tar ställning till översynens resultat och fortsatt arbete

2. Spår 1 – Beredning inom befintliga samverkansforum

Ambitionen har varit att deltagarna i dagens samverkansforum⁶ bidrar med inspel utifrån ett gemensamt ”koncerttänk”, baserat på varje individs egna erfarenheter av samverkan kring Smart miljöinformation. Arbetet har skett utifrån ett gemensamt upplägg med löpande avstämningar mellan forumens ledare, som bidragit i arbetet att sammanställa och bearbeta resultat och förslag inför denna redovisning.

⁵ <https://naturvardsverket.sharepoint.com/sites/smartare-miljoinformation/Omnia/start.aspx>

⁶ Expertforum, styrgrupper och planeringsforum i de tre samverkansprogrammen och förvaltningsgruppen för strategi för miljödatahantering

2.1. Enkät till forumdeltagare

Via en enkät ombads samtliga forumdeltagare att svara på fyra frågor, baserat på egna erfarenheter av samverkan kring Smart miljöinformation och annan samverkan:

1. Vilka nyttor/värden anser du att samverkan kring Smart miljöinformation har bidragit till hittills?
2. Vilka utmaningar har du sett hittills inom samverkan kring Smart miljöinformation?
3. Ge konkreta exempel på resultat där samverkan kring Smart miljöinformation varit en bidragande faktor.
4. Ser du behov kring framtida samverkan om miljöinformation, vilka i så fall?

Enkäten gick ut till sammanlagt 69 personer (motsvarande 78 roller då vissa personer deltar i flera forum). Totalt kom 19 svar in, där i några fall flera individer lämnat ett gemensamt svar. Svaren var relativt jämnt fördelade över både forumen och ett flertal organisationer. Svaren sammanfattas nedan och finns även tillgängliga i fulltext⁷.

Identifierade *nyttor/värden* som samverkan kring Smart miljöinformation anses ha bidragit till hittills:

- Ökad kunskap och förståelse för området (t ex via omvärldsbevakning)
- Ökad mognad kring vad digitalisering och samverkan innebär
- Ökad samsyn om behovs- och målbild (t ex via förändringsmålen)
- Forumen utgör nätverk för dialog och erfarenhetsutbyte
- Effektivisering av det egna arbetet (t ex undvika dubbelarbete)
- Konkret verksamhetsnytta i ett antal utpekade initiativ
- Identifierat nya utvecklingsområden
- Lagt en grund som underlättar vårt framtida arbete
- Vi går före; inspiration och förebild för andra aktörer

Följande *utmaningar* identifierades inom samverkan kring Smart miljöinformation (i *kursivering* de utmaningar som främst bedöms påverkas av hur samverkan utformas):

- Organisationerna är på olika ställen och har svårt att gå i takt
- Gemensamma förutsättningar saknas (t ex standarder och infrastruktur)
- *Viss oklarhet (fortfarande) kring olika forums roller*
- Svårt att avgöra vilka frågor som bör lyftas in i samverkan
- *Kunskap och lärdomar tenderar att stanna hos dem som deltar i forumen*
- *Att kunna avsätta tid och resurser för samverkan*
- *Svårt att representera hela sin organisation/flera kompetenser inom ett forum*
- *Hur vi gör gränsdragningar gentemot samverkan i andra konstellationer*
- *Hur kommunerna kan representeras på ett effektivt sätt*

⁷ ”Spår 1 – Enkät svar i fulltext” (se samverkansytan)

- Behov av finansiering för genomförandet
- Befintlig juridik begränsar handlingsutrymmet

En rad *konkreta exempel på resultat* pekades ut där samverkan kring Smart miljöinformation varit en bidragande faktor:

- Förändringsmål och –principer
- Rekommendationer för metadatahantering
- Resultat inom specifika områden, t ex:
 - Begrepps- och informationsmodeller (t ex miljöskydd, små avlopp, naturinformation)
 - Kvalitetsbeskrivningar (t ex artfynd, luftdata)
 - Juridiska tolkningar
 - Kartläggningar av informationsmängder, behov, förmågor et c
- Vissa utpekade initiativ har påbörjats/genomförts på ett ”smartare” sätt, t ex om:
 - Invasiva främmande arter
 - Små avlopp
 - Medelstora förbränningsanläggningar (MCP)
 - Anmälan av miljöfarlig verksamhet
 - Green Viz Lab

De *behov* som identifierades kring framtida samverkan om miljöinformation kan delas upp i fyra kategorier:

- Behov kring *erfarenhetsutbyte och kunskapsspridning*
 - t ex ge varandra stöd och råd i det löpande utvecklingsarbetet, omvärldsbevakning
- Behov kring *sakområden*
 - t ex samhällsbyggnadsprocessen, avfallsuppgifter, invasiva främmande arter, vatteninformation, köldmediarapportering
- Behov kring *mjuk infrastruktur*
 - t ex API-hantering, informations- och begreppsmodeller, dokumenthantering, juridiska mönster, byggblock, tjänster
- Behov kring *användarmötet*
 - t ex mötet med företag och allmänhet, tillgängliggörande av information, möta behov utifrån Sveriges miljömål och Agenda 2030

Sammantaget uttrycktes i enkätsvaren ett starkt stöd för att en fortsatt samverkan kring miljöinformation behövs och utgör en viktig förutsättning för deltagande organisationers eget utvecklingsarbete.

2.2. Diskussion och förankring i forumen

Resultatet från enkäten har använts som underlag för diskussion i de olika samverkansforumen. Resultaten har även utgjort underlag för de öppna webinarier och de förslag på ändrade samverkansformer som arbetats fram.

3. Spår 2 – Öppna webinarier

Tre webinarier har ägt rum inom översynen. De har haft ett lärande/utforskande syfte och har varit öppna för alla intresserade. Ambitionen har varit att man ska kunna förstå och bidra utan att ha deltagit i samverkan kring Smart miljöinformation. Innehållet har dels utgått ifrån det som kommit fram inom översynens övriga spår, dels tagit avstamp i forskning om samverkan och erfarenheter från olika aktörer inom offentlig sektor som använder samverkan som metod. Presentationer från webinarier har spridits i efterhand till deltagarna och finns även tillgängliga på Naturvårdsverkets webbplats⁸. Under webinarier har deltagarna lämnat inspel via en chatt som dokumenterats och använts som underlag inom översynen.

3.1. Webinarium 1 – introduktion om samverkan

Temat var myndighetssamverkan som fenomen och erfarenheter från forskning om hur man kan tänka för att bedriva effektiv samverkan mellan myndigheter. Bl a diskuterades varför myndigheter förväntas samverka, vilka värden och utmaningar som finns kring det och hur samverkan sker idag inom andra delar av offentlig sektor.

Webinariet ägde rum 5 mars och hade ca 40 uppkopplingar.

3.2. Webinarium 2 – om behov av samverkan

Detta webinarium hade fokus på hur behoven av samverkan kring miljöinformation ser ut idag och hur de bäst kan mötas i framtiden, med bas i omvärldsbevakning och forskningsresultat om framgångsfaktorer för samverkan. Deltagarna bjöds in att diskutera t ex vilka behov de ser idag av samverkan och vad den framtida samverkan om miljöinformation behöver fokusera på.

Webinariet ägde rum 24 mars och hade ca 40 uppkopplingar.

3.3. Webinarium 3 – om förslag på ändrade samverkansformer

Under det sista webinarier presenterades en skiss av hur en framtida samverkansorganisation för Smart miljöinformation kan se ut, och deltagarna fick möjlighet att lämna synpunkter på skissen. Frågor som diskuterades var bl a hur det som sker i samverkan kring Smart miljöinformation bäst styrs, vad en ny koordineringsfunktion behöver koordinera och vilka roller och kompetenser som främst bör delta i samverkan.

Webinariet ägde rum 23 april och hade ca 35 uppkopplingar.

⁸ <http://www.naturvardsverket.se/Kalendarium/Dokumentation-fran-seminarier/Webbinarium-Digitalt-forst/>

4. Spår 3 – Intervjuer med aktörer inom offentlig sektor

Fokus under intervjuerna har varit att identifiera vad samverkan kring Smart miljöinformation kan bidra med i ett sammanhang, som en del av en offentlig sektor i utveckling. En utredare har på uppdrag av Naturvårdsverket gjort semi-strukturerade intervjuer med representanter för ett urval aktörer vars uppdrag på olika sätt har beröringspunkter med samverkan om Smart miljöinformation:

- DIGG
- Digisam
- eSam
- Inera
- Infrastrukturdepartementet
- Livsmedelsverket
- Miljödepartementet
- Miljösamverkan Sverige
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
- Tillväxtverket

Arbete pågår att sammanställa resultaten från intervjuerna i en separat rapport⁹. Nedan sammanfattas några *rekommendationer* som baseras på det som kommit fram i intervjuerna. Några av rekommendationerna rör områden som samverkansparterna inom Smart miljöinformation själva råder över, medan andra avser områden där samverkansparterna behöver driva frågor tillsammans gentemot andra aktörer.

Etablera och utveckla ansvar inom miljösektorn

Arbete behöver bedrivas långsiktigt för att utveckla inbördes ansvarsfördelning så att miljösektorn gemensamt ska kunna ta ansvar för den informationshantering och de tjänster som behöver utvecklas. I detta fall kan det krävas tydligt utpekade ansvar för alla de organisationer som berörs.

Etablera en förvaltnings- och finansieringsmodell för det sektorsgemensamma

Ibland riskerar samhällsnyttiga lösningar att inte bli av för att man inte lyckats fördela ansvar och kostnader när nyttan uppstår hos flera aktörer. Det behövs t ex sätt att lyfta medel till förvaltning och fördela på dem som ansvarar för lösningen.

Etablera en plattform för samverkan med kommunala systemleverantörer

Det finns mycket att vinna, för hela miljösektorn, på att underlätta kommunernas registerhantering, uppgiftslämnande till nationella myndigheter, tillsyn et c med koppling till de kommunala verksamhetsstödssystemen. Det behövs en långsiktig plattform för samverkan med systemleverantörer och kommunernas användarföreningar.

⁹ ”Samverkan kring Smart miljöinformation som en del av en offentlig sektor i utveckling” (under slutförande, kommer att tillgängliggöras på samverkansytan)

Etablera arbetsätt som möjliggör olika stark styrning för olika initiativ

Stabila, förutsägbara och överenskomna arbetsätt för t ex förändringshantering behöver utformas för att kunna hantera processer där beroenden finns mellan flera aktörer (myndigheter, allmänhet, företaget c). Samtidigt behövs också andra former för samverkan om det som kan genomföras utan att det behövs central styrning, uppföljning och budgetering, t ex för att möta behov kring innovation, testverksamhet och erfarenhetsutbyte.

En samlad röst för miljösektorn i den offentliga sektorns utveckling

Beroenden mellan olika sektorer och sektorsövergripande initiativ kring informationshantering är många och blir allt fler. En förutsättning för att göra rätt saker på rätt sätt är att en sektor är samordnad och etablerar en gränssyta som företräder gemensamma behov i nationellt och internationellt arbete och kan arbeta med förutsättningarna över hela sektorn.

5. Spår 4 – Möjlighet till löpande inspel

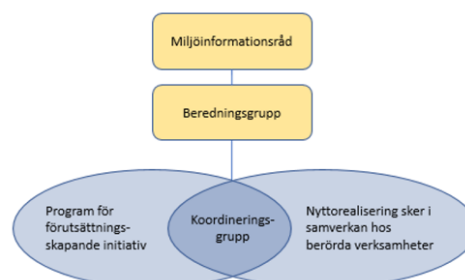
Syftet med detta spår var att skapa möjlighet för individer, grupper eller organisationer att ta fram inspel via egna processer och i det format man själv önskar. Tre organisationer valde att göra inspel som sammanfattas nedan och är tillgängliga i sin helhet på den gemensamma samverkansytan.

5.1. Inspel från Havs- och vattenmyndigheten

Grunden i förslaget är att de tre nuvarande samverkansprogrammen samt Expertforum ersätts med en ny och gemensam organisation med fokus på det förutsättningsskapande arbetet i en del och nyttorealiserande projekt i en del. Antalet breda forum hålls ned, istället sätts mer specifika forum samman.

Havs- och vattenmyndigheten föreslår bl a att:

- De tre samverkansprogrammen och Expertforum ersätts med ett program som utvecklar och förvaltar förutsättningsskapande initiativ (t ex om informationsmodeller och gemensamma lösningsmönster för informationsutbyte) som ligger i linje med nationell inriktning.
- Berörda verksamheter överenskommer, initierar och driver nyttorealiserande projekt.
- En koordineringsgrupp håller en portfölj med miljösektorspecifika initiativ, ger stöd i uppstarten av nyttorealiserande projekt.
- Gemensamma överenskommelser för digital samverkan inom sektorn görs på alla interoperabilitetsnivåer.

5.2. Inspel från länsstyrelserna

Länsstyrelserna ser ett stort behov av fortsatt samverkan med andra myndigheter om miljöinformation. Samtidigt ser man stora utmaningar i att skapa en samordningsorganisation som är effektiv. En förbättrad helhetssyn efterfrågas i framtagnandet av nya system för att hantera miljöinformation.

Länsstyrelserna föreslår bl a att:

- Samverkan fokuseras på stora informations- och ärendeflöden.
- Programstyrgrupperna får mandat att fatta beslut om gemensamma utvecklingsprojekt (projektplan, bemanning, finansiering et c).
- Programmens planeringsforum tar fram underlag för beslut i styrgrupperna och följer de av styrgruppen beslutade uppdragen.
- Expertforum är inte fast utan initieras av programmen och kopplas till en viss fråga.
- Kopplingen till miljömålsarbetet stärks.
- Miljöinformationsrådet utökas så att deltagande myndigheter kan representeras av såväl verksamhet- som IT-representant.

5.3. Inspel från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

SKR ser stora nyttor med samverkan kring Smart miljöinformation, bl a som forum för dialog i olika nivåer om en gemensam utveckling. Det är viktigt att samverkan utgår från alla parter bästa och att centrala aktörer har god framförhållning i sitt utvecklingsarbete.

SKR föreslår bl a att:

- Fler kommunala företrädare behöver engageras i programmen.
- De tre programstyrgrupperna ersätts med en gemensam koordineringsgrupp.
- InfoKom-samarbetet knyts till samverkan kring Smart miljöinformation.
- Samlad information om alla pågående initiativ (t ex en gemensam webbsida).

6. Förslag på ändrade samverkansformer

Utifrån arbetet i de fyra parallella spåren och löpande avstämningar i beredningsgruppen har ett grovt förslag tagits fram som beskriver i vilken riktning samverkansformerna bör utvecklas för att vara ändamålsenliga för de samverkande organisationerna och bidra till att de överenskomna förändringsmålen nås. Stor vikt har lagts vid att samverkansformerna bör förhålla sig till pågående utveckling inom offentlig sektor och öka tydligheten kring hur miljösektorns arbete både kan bidra i utvecklingen och hämta hem nyttor. Arbetet behöver kopplas till pågående utveckling som drivs av DIGG (t ex regeringsuppdrag om grunddata och infrastruktur för informationsutbyte) och e-samverkansprogrammet eSam där flera av samverkansparterna inom Smart miljöinformation deltar.

Beredningsgruppen föreslår att *en mer omfattande förändring görs för att öka delaktigheten och flexibiliteten i samverkan*, med följande inriktning:

Ändrade samverkansformer – utpekad inriktning

En mer omfattande förändring görs för att öka delaktigheten och flexibiliteten i samverkan, t ex:

- Programmen tas bort, ersätts med initiativ/forum som utgår ifrån ett "matristänk" (jfr eSams utvecklingsplan) där samverkan kring miljöinformation blir en del av offentlig sektors värdeskapande utifrån samhällsutmaningarna.
- Miljöinformationsrådets förändringsplan tydliggör hur samverkande aktörer möter privatpersoner, företag och myndigheter i en gemensam infrastruktur och hur samverkande aktörer anpassar sig till den.
- Omtag med förändringsmål och –principer (kring VAD och HUR).
- Utveckla gemensam förvaltning av gjorda överenskommelser.

Första grov skiss

Utvecklingsplan 2019/2020*

Producerande	Förvaltningsgemensamma	Konsumenter/kundrollen
<ul style="list-style-type: none"> • Träsnick dröva • Arbete och utvärdering • Utvärdering av miljöinformation • Utvärdering av miljöinformation • Utvärdering av miljöinformation • Utvärdering av miljöinformation • Utvärdering av miljöinformation • Utvärdering av miljöinformation • Utvärdering av miljöinformation 	<ul style="list-style-type: none"> • Miljöproff • Miljöombud • Miljöombud • Miljöombud • Miljöombud • Miljöombud • Miljöombud • Miljöombud • Miljöombud 	<ul style="list-style-type: none"> • Flytta till och från Sverige • Skapa och driva Sverige • Skapa och driva Sverige • Skapa och driva Sverige • Skapa och driva Sverige • Skapa och driva Sverige • Skapa och driva Sverige • Skapa och driva Sverige • Skapa och driva Sverige

*Arbete pågår med Governo i utvärdering av utvecklingsplan

Naturvårdsverket | Swedish Environmental Protection Agency 2022-04-28 18

Förslaget konkretiseras nedan i olika delar.

Dagens tre samverkansprogram avslutas

Nuvarande tematiska indelning av programmen i Miljöskydd, Natur samt Vatten och hav valdes ursprungligen bl a utifrån hur arbetet organiseras inom deltagande organisationer och för att etablera återbrukbara styrgrupper et c som kan hantera nya frågor inom ett område. I översynen har framförts att programmens skärning ibland gör det svårt att hitta individer som kan representera hela sin organisation eller flera kompetenser inom ett helt programområde. Vissa upplever även att det som hanteras inom ett program inte i tillräckligt hög grad är relevant för alla deltagare. Flera ser en risk för stuprör, andra pekar på svårigheter att hantera frågor som går på tvären genom flera program. Utifrån detta föreslås att programmen avslutas.

Dagens Expertforum omformas

Dagens Expertforum föreslås avslutas i nuvarande form. Skälen är bl a att det varit svårt att skapa ett tillräckligt brett engagemang kring gemensamma frågor som inte kopplas till specifika verksamhetsinitiativ. Behoven är fortsatt stora av att samverka kring gemensamma tolkningar, lösningsmönster et c inom arkitektur, juridik och kommunikation. Inom översynen har särskilt förslag om en gemensam EA-funktion¹⁰ inkommit. Eftersom ingen tydlig utvecklingsriktning identifierats behöver frågan utredas vidare inför Miljöinformationsrådets höstmöte.

¹⁰ EA-arkitekt (enterprise-arkitekt): Sammanhållande och övergripande roll för arkitekturarbetet inom organisationen med fokus på helhetssyn (samspelet mellan juridik, verksamhet, information och teknik)

En ny koordineringsgrupp skapas

En koordineringsgrupp skapas där alla samverkande organisationer utser deltagare i form av chefer eller andra roller med insyn och påverkan på organisationens utvecklingsstyrning. Forumet har fasta processledare. Initialt får dagens programledare rollen att leda forumet, både för att ta tillvara erfarenheter och kunskaper från dagens samverkan och för att inte pågående samverkansinitiativ ska stanna av. Fortsatta diskussioner behöver föras om vad som är en ändamålsenlig representation i gruppen, detta kan eventuellt skilja sig mellan olika samverkansparter. Koordineringsgruppens roll/ansvar är i ett startskede att:

- Utveckla gemensamma förmågor för att kunna bedriva det gemensamma utvecklingsarbetet i samverkan på ett effektivt sätt, kopplat till motsvarande utveckling inom eSam och de konkreta aktiviteter eSam planerar för att stärka förmågan i offentlig sektor.
- Stödja och följa upp samverkansinitiativ som ingår i samverkan (t ex förmedla ”startkit” om vad som överenskommit, som förändringsmål och -principer, lösningsmönster, juridiska vägledningar et c, bidra med ”frågebatteri” som initiativet behöver besvara)
- Säkra att initiativen går i överenskommen riktning och att resultaten tas emot och bidrar till nytta hos berörda organisationer
- Hålla och följa upp en gemensam utvecklingsplan samt bidra till förståelse för hur planen påverkar berörda organisationer
- Bereda överenskommelser inför Miljöinformationsrådets möten
- Katalysera etablering av förvaltning för det som överenskomms i Miljöinformationsrådet (utse förvaltningsgruppering, möjlighet att anmäla intresse att delta et c).

En ny utvecklingsplan utformas och överenskomms

Dagens förändringsplan stöps om till en utvecklingsplan som så långt möjligt och relevant följer upplägget för eSams utvecklingsplan. Syftet med det är att den utveckling som sker inom miljösektorn så långt möjligt ska dra nytta av det ekosystem som tar form i offentlig sektor, samt att berörda aktörer på ett effektivt sätt ska kunna anpassa utvecklingen mot de byggblock (nationellt ramverk för grunddata och gemensam digital infrastruktur för informationsutbyte¹¹) som behövs i ekosystemet. Det kan finnas behov av att tydliggöra i planen vilka initiativ som är förutsättningsskapande respektive nyttorealiserande, liksom hur planen förhåller sig till överenskomna förändringsmål för Smart miljöinformation. Miljöinformationsrådet föreslås ge nuvarande programledare i uppdrag att inför rådets nästa möte ta fram en utvecklingsplan för 2020-2021 enligt den riktning som beskrivits ovan samt föreslå ett urval av initiativ. I samband med detta behöver de överenskomna förändringsmålen och -principerna ses över och eventuella anpassningar till dagens arbetssätt göras.

¹¹ Se <https://www.digg.se/nyheter--publikationer/nyheter/arbetet-att-utveckla-ett-nationellt-ramverk-for-grunddata-fortsatter> samt <https://www.digg.se/nyheter--publikationer/nyheter/arbetet-med-en-forvaltningsgemensam-digital-infrastruktur-for-informationsutbyte-fortsatter>

Gemensamt arbete i olika initiativ

Varje organisation avgör vad man vill lyfta in i samverkan. Ett initiativ uppstår genom att en organisation anmäler det till Koordineringsgruppen och åtar sig att vara färdledande, övriga organisationer bjuds in att delta. Koordineringsgruppen bör också ha möjlighet att formulera och föreslå initiativ utifrån gemensamma behov, t ex för att skapa ”skugginitiativ” till pågående initiativ inom övrig offentlig sektor. Inom initiativet erbjuds samverkansformer, grunden är att den färdledande organisationen tillsätter (utifrån behov) gemensamma samordningsgrupper på strategisk resp. operativ nivå. Varje organisation som väljer att delta sätter upp sitt eget projekt/uppdrag, gemensamma frågor tas med till samordningsgrupperna. Ett initiativ kan realisera nyttor och/eller förmågor. Initiativen statusrapporterar till Koordineringsgruppen enligt den mall (eller en variant av den) som används inom eSam. Initiativ som ingår i utvecklingsplanen kategoriseras utifrån konsumerande, förvaltningsgemensamma och producerande roller (enligt beskrivningar från DIGG m fl om ett gemensamt ekosystem inom offentlig sektor och dess aktörer). Troligtvis kommer vissa initiativ av nationellt intresse att återfinnas i eSams utvecklingsplan (2020-2021 finns initiativet Avfallsflöden med), på motsvarande sätt får initiativ i eSams utvecklingsplan påverkan på initiativen inom Smart miljöinformation (t ex initiativen Identitet, API-hantering och Ramverk grunddata).

Miljöinformationsrådet och dess beredningsgrupp samt förvaltningsgrupp för strategi för miljödatahantering kvarstår

Miljöinformationsrådet och dess beredningsgrupp samt förvaltningsgruppen för strategi för miljödatahantering kvarstår i nuvarande form tills vidare. Beredningsgruppen utses fortsatt av Miljöinformationsrådet på samma sätt som idag. Förvaltningsgruppen kan på sikt påverkas av hur gemensam förvaltning av övriga gjorda överenskommelser utformas.

Naturvårdsverket tar en processledande roll

Utifrån uppdrag i instruktion att samordna, utveckla och följa upp miljöinformationsförsörjningen har Naturvårdsverket även fortsatt en processledande roll i samverkan.

7. Förslag på fortsatt arbete

Under översynens gång har en tydligare bild av behoven av samverkan vuxit fram. I vissa delar har det även blivit tydligt hur samverkande organisationer ser att samverkansformerna behöver ändras för att bättre möta behoven. Vid sitt möte 19 maj tar Miljöinformationsrådet ställning till resultatet från översynen och kommer överens om en riktning för fortsatt utveckling av samverkansformerna. Utifrån de ändringar som överenskoms vid rådmötet behöver olika beskrivningar av samverkan uppdateras, som t ex att anpassa/utveckla arbetsbeskrivningar för de olika forumen. Respektive organisation behöver föra en diskussion om vad ändringarna betyder för den egna organisationen, t ex ta ställning till vilka initiativ man skulle vilja färdleda eller delta i och vilka roller och kompetenser som ska delta i de olika forumen.

Beredningsgruppen föreslås få i uppdrag av Miljöinformationsrådet att utveckla vidare samverkansformerna i den riktning som beskrivs i föregående kapitel, inför en överenskommelse på nästa rådsmöte.

I väntan på att nya samverkansformer etableras efter en överenskommelse föreslås arbetet inom befintliga samverkansforum fortgå, om inte annat överenskoms inom det enskilda forumet.

Föreslagna förändringar av samverkansformerna innebär mindre justeringar i närtid, samtidigt ser vi att utvecklingen går fort inom offentlig sektor och att vi lär behöva anpassa vår samverkan ytterligare på sikt. Vissa återstående frågor som rör fortsatt utveckling av samverkansformerna pekats ut i föregående kapitel. Beträffande några aspekter behöver en djupare diskussion föras innan framtida riktning i samverkan kan beskrivas och därav följande ändringar av samverkansformerna görs. Den diskussionen behöver föras i ett sammanhang där samverkan kring Smart miljöinformation ingår i ett gemensamt ekosystem inom offentlig sektor. Ett par exempel på sådana frågor beskrivs nedan.

7.1. Hur se på styrning i samverkan?

Samverkan är en form av styrning som ofta används för att komplettera hårdare och mer formaliserad styrning, som t ex lagstiftning. Inom det ramverk för digital samverkan som förvaltas av DIGG¹² anges att offentliga organisationer behöver säkerställa att man, enskilt och i samverkan med andra, gör rätt saker och på rätt sätt. Åtgärder ska begränsas till det som är nödvändigt för att uppnå överenskomna samverkansinsatser, så att största möjliga frihet för genomförandet lämnas till de samverkande parterna. Utgångspunkten i samverkan kring Smart miljöinformation har hittills varit att överenskommelser görs i samverkan medan genomförandet av det som överenskoms beslutas och sker inom respektive organisation. Under översynen har önskemål om tydligare och mer kraftfulla överenskommelser framförts; att vi agerar i en gemensam riktning utifrån gjorda åtaganden. Några önskar en mer formaliserad styrning i form av gemensamma genomförandeprojekt där organisationsövergripande styrgrupper får mandat att fatta beslut om finansiering et c. Över tid är det troligt att samverkan kompletteras med att styrning och uppföljning av kommuner, regioner och statliga myndigheter ökar via DIGG i syfte att göra den offentliga förvaltningen mer effektiv och ändamålsenlig, bland annat genom anpassning till en förvaltningsgemensam digital infrastruktur.

Inför fortsatt utveckling av samverkansformerna för Smart miljöinformation behöver en fördjupad diskussion föras för att öka samsynen kring vad styrning i samverkan bör innebära.

7.2. Hur utforma samverkan kring en miljöinformationsdomän?

Inom översynen har framförts behov av gemensamt arbete kring en s k miljöinformationsdomän, särskilt i relation till pågående regeringsuppdrag till DIGG m fl om ett nationellt ramverk för grunddata¹³. Inom regeringsuppdraget etableras i ett första steg grunddatadomäner för företag, person, fastighetsinformation och geografisk information. Under 2020 inleds samtal med

¹² <https://www.digg.se/digitalisering-av-offentlig-sektor/svenskt-ramverk-for-digital-samverkan>

¹³ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2019/12/uppdrag-att-etablera-ett-nationellt-ramverk-for-grunddata-inom-den-offentliga-forvaltningen/>

fler tänkbara grunddatadomäner, en sådan domän skulle kunna vara miljödata. Flera har fört fram i översynen att det som händer inom det pågående regeringsuppdraget påverkar hanteringen av miljöinformation och att miljösektorn redan nu behöver ta ställning till hur vi vill samverka kring en miljöinformationsdomän och säkra att det ramverk som nu växer fram blir relevant och applicerbart även för miljöinformation.

En fördjupad diskussion behöver föras om hur vi tolkar begreppet miljöinformationsdomän och hur vi på sikt bäst samverkar kring en sådan domän.

7.3. Hur säkra egen anpassning utifrån gjorda överenskommelser?

För att säkerställa initiativens framdrift och att nytta hämtas hem krävs fortsatt grund i ett gemensamt arkitekturarbete med koppling till ett gemensamt ekosystem inom offentlig sektor.

En fördjupad diskussion behöver föras om hur vi utvecklar, kommer överens om och förvaltar gemensamma artefakter som rör mjuk infrastruktur, inkl. hur vi säkrar efterlevnaden och ger stöd i tillämpningen.

Inom översynen har förts fram behov av att inom samverkan för Smart miljöinformation skapa en fast funktion som utvecklar artefakter för att möta gemensamma behov kring mjuk infrastruktur som identifierats i översynen (t ex kring API-hantering och informations- och begreppsmodeller). En sådan funktion kan även ha i uppdrag att bereda underlag inför överenskommelser, att förvalta överenskomna artefakter och ge stöd till pågående initiativ i efterlevnaden (coachning).

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten föreslås få i uppdrag att återkomma inför nästa rådsmöte med konkret förslag på hur en fast funktion enligt ovan skulle kunna organiseras, inkl. förslag på finansiering.